

Галина МЕЛЕХ,

orcid.org/0000-0003-3597-7359

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри практики німецької мови

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) melekhghelen@gmail.com

САКРАЛЬНЕ VS. ДЕМОНОЛОГІЧНЕ У НАЗВАХ СТРАВ ТА НАПОЇВ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Стаття присвячена аналізу сакральних та демонологічних елементів у німецьких та українських назвах страв та напоїв. Уявлення германців та слов'ян про світлі та темні сили приблизно однакові, оскільки вони сповідують одну й ту ж релігію – християнство. У дослідженні органічно переплетені три важливі для людини картини світу – мовна, кулінарна та релігійна як поєднання духовного та профанного, вираженого мовними знаками. Зіставлення кулінарних лексем з досліджуваними компонентами дає змогу виявити загальні риси мотивації кулінарних назв такого типу у різних культурах та окреслити національні універсалиї гастрономів та броматонімів із сакральним та демонологічним компонентом.

Мотиватори для окреслених кулінарних назв презентовані кількома лексико-тематичними групами: міфологеми, соматизми, міфологічні та релігійні локації, церковні особи. Серед виокремлених кулінарних назв переважають основні страви та випічка, що пояснюється більшою кількістю назв із демономенами. Встановлено, що назви страв не завжди вказують на їх тип, тому при декодуванні назви важливими є фонові знання або контекст. Основним засобом творення кулінарних одиниць із вказаними лексичними елементами є метафора, метафоричне перенесення відбувається на основі зовнішнього вигляду, смаку, консистенції. Досліджено, що структурно такі кулінарні лексичні одиниці презентовані одним словом, атрибутивним словосполученням, реченням та типовою формою назви кулінарного рецепта (поєднання кількох іменників та дієприкметників).

При порівнянні виокремленого матеріалу в порівнюваних мовах простежується інтенсивніше вживання демонологічних лексем у німецьких кулінарних назвах, українська кулінарна номінативна практика виявляє більший інтерес до сакральної лексики, що пояснюється різницею в етнічній свідомості носіїв та різним культурно-релігійним фоном (традиційні свята та пов'язані з ними страви чи напої).

Ключові слова: демонологічний, сакральний, гастроном, броматонім, мотивація, номінатор.

Halyna MELEKH,

orcid.org/0000-0003-3597-7359

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of German Language Practice

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) melekhghelen@gmail.com

SACRED VS. DEMONOLOGICAL IN THE NAMES OF DISHES AND DRINKS (BASED ON GERMAN AND UKRAINIAN LANGUAGES)

The article is dedicated to the analysis of sacred and demonological elements in German and Ukrainian names of dishes and drinks. The ideas of the Germans and Slavs about the light and dark forces are approximately the same, since they profess the same religion – Christianity. In the study, three, important for a human, pictures of the world are organically intertwined – linguistic, culinary and religious as a combination of spiritual and profane, expressed by linguistic signs. Such a comparison of culinary lexemes with the components allows to identify common features of motivation of culinary names of this type in different cultures and to outline the national universals of gastronomys and bromatonyms with the sacred and demonological component.

Motivators for outlined culinary names are presented by several lexical thematic groups: mythologemes, somatic words, mythological and religious locations, church people. Among the highlighted culinary names, main courses and pastries predominate, which is explained by more names with demonomens. It is established that the names of dishes do not always indicate their type, so when decoding the name, background knowledge or context are important. The main means of creating culinary units with these lexical elements is a metaphor, metaphorical rendering occurs on the basis of presentation, taste, consistency. It is investigated that structurally such culinary lexical units are presented in one word, by an attributive phrase, a sentence and a typical form of the name of a culinary recipe (a combination of several nouns and participles).

When comparing the isolated material in comparable languages, a more intensive use of demonological lexemes in German culinary names is traced, Ukrainian culinary nominative practice shows greater interest in sacred vocabulary, which is explained by the difference in ethnic consciousness of carriers and different cultural and religious backgrounds (traditional holidays and related to them dishes or drinks).

Key words: demonological, sacred, gastronomy, bromatonym, motivation, nominator

Постановка проблеми. Демонологія та сакральність – невід’ємні атрибути культурної картини світу кожної нації, втілені в багатьох аспектах повсякдення, в тому числі і у кулінарії. Окрім фізичного насичення, їжа відіграє у житті людини низку важливих соціально-культурних функцій: манера поведінки за столом, харчові табу та кулінарна мораль, їжа як спокуса тощо. Сьогоднішня кулінарна практика презентована в багатьох модифікаціях – від традиційної кухні, фаст-фуду, ф’южн-кухні, інтернаціональної чи регіональної кулінарії до новітньої молекулярної кухні.

Приготування та споживання їжі повсякчасно спиралось практично в кожній культурі на певні етично-моральні та релігійні норми, і природньо кулінарні реалії завжди відображались за допомогою мовних знаків. Тому в дослідженні здійснено спробу поєднати три концептуальні сфери у житті людини: релігію, мову та кулінарію. Релігія посідає чільне місце серед головних чинників впливу на людську культуру, а кулінарія як один із культурних феноменів також позначений певним впливом релігійних чинників. В історії духовної культури людства мова й релігія посідають чільне місце, вони є двома особливими формами світосприймання (Решетняк, 2015: 172). У духовній культурі світ умовно розділений на три сфери: найнижча ланка – це істоти з негативним енергетичним зарядом (демонологічні постаті та локуси), найвища ланка – вищі духовні сили (сфера сакрального), а посередині людина бачить себе, вбираючи у свій світоустрій елементи обох духовних сфер. У кулінарії у формі назв страв та напоїв також використані уявлення про релігійний субстрат небо-земля-пекло.

Аналіз досліджень. Кулінарія завжди залишалась широким полем дослідження для науковців різних галузей. Що ж стосується філології, зокрема соціо- та психолінгвістики, найбільшої ваги набувають культурно-марковані аспекти її вивчення, відображені в оригінальній кулінарній лексиці. Кулінарна субмова – термінологічно ненасичена фахова мова – містить велику кількість загально-вживаних лексичних одиниць, які, комбінуючись у довільній послідовності, утворюють гастроніми (сітоніми) – назви страв та броматоніми – назви напоїв. Елементи сакральної та демонологічної лексики зустрічаються в багатьох сферах люд-

ського буття: топонімія (Богородичани, Чортів камінь), іхтіоніми (морський ангел, Meeresteufel), інсектоніми (богомол, Riesengottesanbeterin), флороніми (чобітки Богородиці, Himmelsblume), міконіми (сатанинський гриб, Hexenröhring) тощо. Серед зазначених лексичних груп найбільш досліджені топоніми із сакральними елементами (В. Лучик, Н. Сокіл-Клепар). Кулінарні назви із сакральними та демонологічними компонентами частково розглянуті у статті Р.-Х. Цуркану «Wenn Gott und Engel im Marketing tätig sind: christlich vs. heidnisch, göttlich vs. teuflisch in Nahrungs-, Genuss- und Heilmittelnamen» (Turcanu, 2017), але з позицій процесу номінування страв для потреб маркетингу. Окремого дослідження окреслених елементів у назвах страв та напоїв досі не було проведено, тим паче на основі їх порівняння у двох культурах. Актуальним видається вивчення оцінного компоненту номінативних процесів у галузі кулінарної лексики, оскільки досліджувані мотиватори зорієнтовані більше на асоціативний тип номінування, ніж на об’єктивні фактори творення назв гастронімів.

Мета статті – виявлення міфічно-релігійних компонентів у назвах страв та напоїв німецької та української кухні. Зіставний аспект дослідження дозволяє виявити загальні риси номінування гастронімів та броматонімів засобами сакральної та демонологічної лексики, а також виокремити ті універсалії, які, з огляду на міфологічну та деонічну картину світу кожного окремого етносу, побутують у лексичних системах кулінарних субмов досліджуваних етнічних груп.

Виклад основного матеріалу. Матеріалом дослідження слугують 430 німецьких та 49 українських назв страв та напоїв, виокремлених методом наскрізного виписування з популярних кулінарних інтернет-сайтів (Кукурама – смачні рецепти, 2022; shefkuhar.com.ua, 2021; HeimGourmet, 2021; kochbar.de, 2022). Спільним у дослідженні вважаємо християнське релігійне підґрунтя в обох культурах, відповідно, втілені в назвах страв та напоїв сакральні та демонологічні образи здебільшого збігаються.

Беззаперечно, між сакральними та демонічними істотами та явищами, з одного боку, та кулінарією, з іншого, можна провести певні паралелі. Чорт/Teufel як втілення зла присутній у духовному

житті людини від початку впровадження християнства, тому цілком очевидно, що характерні для нього конотації (гострота, вогонь, червоний та чорний колір) втілені у кулінарніах. Починаючи ще зі світобачення древніх шумерів загробне життя, яке ми сьогодні сприймаємо як пекло, асоціюється із вогнем, а відповідно і гостротою у стравах. Небесне життя та рай на основі релігійних уявлень презентовані як місце вічного блаженства з розмаїттям делікатесних наїдків та напоїв, тому не дивно, що відповідні лексеми використані для вишуканих легких страв. Якщо говорити про відношення осіб, пов'язаних із релігією, до кухні, то беззаперечним є вплив монастирської кухні на формування національних кухонь, оскільки монахи, як одні з небагатьох письменних людей, ще у Середньовіччі почали записувати кулінарні рецепти та формувати кулінарні книги. Часто напої з елементом Нехе/відьма містять у своєму складі багато прянощів та коріння, це пов'язано з тим, що такий персонаж як відьма розвинувся із образу жінок, які використовували трави та кореневища для кулінарії та лікування.

При визначенні та порівнянні особливостей втілення сакральних та демонологічних лексичних одиниць у кулінарних назвах важливо з'ясувати, чому саме таку назву отримала страва і чи є така назва продуктивною для інших гастрономів, тобто виявити мотивацію досліджуваних лексем. Мотивацію, вслід за О. О. Селівановою, потрактуємо як лінгво-психоментальну операцію встановлення формальної та семантичної залежності між мотиватором та похідною одиницею на підставі зв'язків окремих компонентів структури знань про позначуване у колективній етнічній свідомості (Селіванова, 2006: 401). Сакральні та демонологічні мотиватори у виокремлених кулінарних назвах можемо розділити на такі лексико-тематичні групи:

1) міфологеми: Teufel (*Chinesischer Teufel*) – 125 назв, Нехе (*Eiskalte Hexe*) – 54, Engel (*Blonder Engel*) – 44, Vampir (*Vampir Abwehr*) – 31, Monster (*Monster-Kekse*) – 27, Dracula (*Dracula-Gugelhupf*) – 21, Gott (*Göttertorte*) – 20, Diablo (*Salsa Diablo*) – 18, Satan (*Satans Dip*) – 7, Zombie (*Zombie*) – 3, Christ (*Christstollen*) – 1, Luzifer (*Luzifers Leibgericht*) – 1, ангел (*Слід ангела*) – 10, диявол (*Кава диявола*) – 3, вампір (*Вампіро*) – 2, русалка (*Русалочка*) – 2, відьма (*Полювання на відьом*) – 1, зомбі (*Зомбі*) – 1, чорт (*Чортова погода*) – 1;

2) соматизми: очі (*Engelsauge, Monster-Augen, Teufelsauge, Очі ангела*), щоки (*Engelsbäckchen, Monsterbacken*), крила (*Engelsflügel*), статеві органи (*Engelspenis*), пальці (*Hexenfinger, Finger*

des Teufels, Zombiefinger), серце (*Hexenherz*), кістка (*Hexenknochen*), кігті (*Hexenkrallen, Teufelskrallen*), рука (*Monsterhand*), груди (*Gebratene Zombiebrust, Груди ангела*), мозок (*Zombiehirn-Selleriebraten*), обличчя (*Обличчя янгола*);

3) міфологічні та релігійні локації: Hölle (*Ab in die Hölle*) – 20, Himmel (*Himmelsdessert*) – 19 назв, Kloster (*Klostergeheimnis*) – 7, рай (*Райський сад*) – 10, монастир (*Монастирська хатинка*) – 6, небо (*Небо в помі*) – 6;

4) церковні особи: Pfarrer/Priester (*Der ohnmächtige Priester*) – 5 назв, Kapuziner (*Ertrunkener Kapuziner*) – 3, Nonne (*Durstige Nonne*) – 3, Mönch (*Den Mönchen abgeguckt*) – 2, Bischof (*Bischofsbrötchen*) – 1, монашка (*Тасмниця монашки*) – 2, монах (*Божевільний монах*) – 2.

Відповідно до цих обрахунків розподілені і гастроніми та броматоніми за категоріями. Переважна більшість (88%) виокремлених німецьких назв припадає на страви, розподілені наступним чином:

1) 119 основних страв, що логічно з огляду на те, що в назвах переважають демономени, які слугують для характеристики важких страв;

2) друге місце займає розмаїта випічка (98 назв) як із сакральними (торти, бісквіти), так із демонологічними лексемами (піца, м'ясні пироги);

3) закуски в кількості 58 лексем представляють переважно гострі канапе з демонологічними елементами;

4) легкі десерти (50 назв) містять у своєму складі сакральні компоненти;

5) перші страви (23) та соуси (27) переважно з гострими спеціями та додаванням томатного пюре для підкреслення подібності з кров'ю.

Серед українських назв найбільше солодкої випічки (21 назва), крім цього виокремлено 5 назв салатів та 2 десерти.

Відносна невелика кількість лексем на позначення напоїв у німецькій кухні (53 назви) – це здебільшого коктейлі з різними лексемами (30 назв): з демономенами для позначення міцних алкогольних або гострих пряних томатних, із сакральними лексемами – прозорі слабоалкогольні або молочні коктейлі. Українські броматоніми презентовані лише назвами коктейлів (21 назва). Інші напої здебільшого алкогольні пунші та боулі (10 назв), 5 назв трав'яних настоянок з лексемою Нехе, 4 лікери, 2 домашні вина та 2 кави з різними спеціями. Не всі назви коктейлів містять натяк на «ангельські» чи «демонічні» інгредієнти у складі коктейлів, наприклад, відомий коктейль *Обличчя янгола* (Engel Face) отримав свою назву на честь гангстера Ейба Камінські на прізвисько «Ангельське личко».

Обрані для аналізу назви страв та напоїв часто є оказіоналізмами, проте вони здатні об'єднуватись у групи на основі спільної семантичної ознаки досліджуваних лексем. Однак ми виявили низку номінацій, які закріпились у постійному використанні у кулінарній лексиці і навіть у лексикографічній практиці: *Teufelsgriller* (Мелех, 2021: 240).

Назва страви виконує атрактивну функцію, особливо така, що не містить переліку інгредієнтів чи способу приготування, натомість сама є таємницею, яку потрібно дешифрувати, часом опираючись на фонові знання, це свого роду реклама страви: *Blauer Engel, Göttertraum, Himmelstochter, Besoffener Kapuziner, Durstige Nonne, Ab ins Kloster, Mönch und Nonne, Ohnmächtiger Priester, El Diablo, Grüne Hexe, Dem Teufel gestohlen, Vampir Abwehr, Ab in die Hölle, Satan lässt grüßen* – загалом таких назв налічено 129 назв, *Поцілунок диявола, Вечеря вампіра, Надії ангела, Русалка, Божевільний монах, Небо на язика, Таємниця монашки, Полювання на відьом* – виявлено 35 назв такого типу. Українська номінативна кулінарна практика виявляє певну тенденційність у використанні лексеми «рай» «райський», яка часто поєднуються з головним інгредієнтом страви, не ідентифікуючи її: *Грушевий рай, Рибний рай* – пироги, *Персиковий рай, Цитрусовий рай* – коктейлі, *Сирний рай, Квасоляний рай* – салати, *Мандариновий рай* – торт. Інші назви складніші, містять пряму вказівку на вид страви чи напою: *Engelbrötchen, Göttercocktail, Himmelskuchen, Kloster-Käsesuppe, Pfarrerkuchen, Bischofsbrot, Diablo-Sauce, Hexen-Gugelhupf, Monster Burger, Paprika Teufelsschnitzel, Anti-Vampir-Spaghetti, Höllenpasta, Satansbraten* – 299 назв, *Диявольський коктейль, Ангельський бісквіт, Монастирський хліб* – 10 назв.

Основою творення досліджуваних одиниць є метафоризація, донорською зоною якої є теологія та міфологія, реципієнтною зоною – кулінарія. Основою подібності виступає зовнішній вигляд та експресивно-оцінні характеристики. Іноді без фонових знань важко розшифрувати основу метафоризації: *Hexenhäuschen* – історія пряникового будинку з казки братів Грімм, *Besoffener Kapuziner* – підміна понять відбулася за рахунок перенесення ознаки кольору на особу. Чим більше віддалені лексико-тематичні групи, у яких знаходяться зіставлявані поняття, тим загадковішою виходить метафора (Панасенко, 2005: 13).

Процес номінації передбачає виявлення ознак, які слугують основою вторинного номінування або створення нової номінативної одиниці. Відповідно, номінацію розуміємо як акт використання готового мовного знака у вторинній функції або

створення нового поняття на основі вже існуючих явних мовних знаків, основними компонентами якого є номінатор, номінант та номінат (Fleischer, 2001: 110). Частина кулінарних назв має відношення до сакрального та демонічного завдяки своєму зовнішньому вигляду: *Сльози ангела, торт «Русалка», Muffin-Engel, Pfarrerhütchen, Hexenbesen, Blaue Monster-Muffins*. Частина таких глутонімів становить 25% від загальної вибірки, це стосується переважно страв німецької кухні з елементами *Monster, Hexe*, використаними для страв, декорованих у стилі «жахів» для Хелловіна або з елементом *Engel*, різдвяна випічка у вигляді ангелика. У харчовій культурі обох кухонь практикується використання тіста катаїфі, яке походить з грецької кухні. По-іншому це тісто прийнято називати «волося ангела», оскільки воно складається з безлічі дрібних, переплетених між собою ниток з легкого тіста. За основу перенесення взято ознаку зовнішнього вигляду, хоча й дещо умовно, оскільки людина інтерпретує демонічні чи сакральні образи під впливом їх опису у відповідній релігійній чи навіть художній літературі чи на основі їх зображення в образотворчому мистецтві.

Інші глутоніми оперують такими мотиваційними характеристиками як смак, колір та консистенція. Із лексемами *Engel/ангел, Gott, Himmel/небо, Kapuziner, Nonne/монашка, Christ, Bischof* асоціюються переважно десерти світлих кольорів повітряної консистенції або фруктові десерти. *Teufel/Diablo/диявол* – це гострі важкі страви з перцем чилі, каєнським перцем, гірчицею, вустерським соусом червоного або чорного кольору, шоколадні важкі десерти. *Vampir/вампір, Dracula* часто характеризують перші страви чи напої з великою кількістю часнику на основі томатного соусу. Лексема *Hexe* мотивована зеленим кольором, формою капелюха, використанням у напоях трав'яних основ або формою будиночка з печива. *Монастир/Kloster* характеризує різні страви, які були створені у монастирях, але з плином часу стали надбанням національної кухні. Як стверджує Р.-Х. Цуркану, «номінатор при виборі кулінарних назв діє креативно, з гумором та іронією, символічно, метафорично, компаративно» (Țurcanu, 2017: 1120).

У багатьох культурах та релігіях існують кулінарні табу або хронологічні обмеження у вживанні певних страв (піст), тому страви, які мають особливо вишуканий смак, ідентифікують із гріхом, спокусою: *Muselman verführt die Nonne, Süße Sünde, Солодкий гріх*. Компонент «*sündig*» запозичений, як правило, зі східної кухні для

позначення переважно десертів з великою кількістю меду, що не додається до всякої страви, тому передбачає елемент табування, а гріх – дія, яка переступає заборони, в тому числі кулінарні (*Sündiges Engelshaar*).

Кольори розділяють деякі страви на позитивно та негативно марковані. Вважається, що світлі легкі страви краще засвоюються, більш дієтичні та негативно марковані, важкі шоколадні десерти, м'ясні страви з червоного м'яса, гострими спеціями, страви-гриль важчі для засвоєння людським організмом. Демономени презентовані здебільшого червоним кольором (*Rote Hexe, Rotes Hexelein, Rote Hölle*), сакральні лексеми – білим (*Blonder Engel, Weiße Göttercreme, Weiße Nonne*). Серед інших кольороназв використані такі: зелений – *grüne Hexe, grüne Monster, grüner Teufel*, синій – *Blauer Engel, blaue Monster-Muffins*, жовтий – *Gelber Engel*. Страва *Engel zu Pferd* або *Teufel zu Pferd* має народно-етимологічне підґрунтя. За легендою одного разу ангел зустрів сплячого диявола і вирішив позбавити людство від зла. Ангел загорнув його у саван, посадив на коня, відвіз на кінець світу і там скинув у безодню. Відповідно до цієї легенди створена страва з чорносливу, який за своїм кольором символізує чорта, обгорнутого у шматки бекону (білий саван), таким чином метафоризація відбувається на основі кольору.

У деяких назвах простежуємо зв'язок назви страви з припущеннями про харчування самих демонологічних чи сакральних персонажів. Назва у формі прислів'я «*In der Not frisst der Teufel Fliegen*» позначає рагу з відвареної картоплі та гострих ковбасок, по суті це страва із залишків їжі. В українській мові також побутує прислів'я з лексемою муха на позначення мінімального задоволення потреб, зокрема харчових: Добро собаці муха, аніж колом поза вуха. Образ чорта неадаремно обраний у сполученні із лексемою муха, оскільки вважається, що сатана був повелителем мух і у скрутні часи поїдав своїх підданих. Загалом таку назву можна присвоїти будь-якій страві, приготованій із залишків недоїдених припасів. Подекуди у назвах згадуються сльози ангела, такий ефект дають краплі цукрового сиропу, які виступають на випічці в результаті віддачі безе зайвої вологи. Таку назву пов'язуємо з цікавим дослідницьким припущенням Гільдегард Бінгемської про те, що ангели харчуються вранішньою рососою (Klammer, 2021: 75).

Сакральне та демонологічне не можуть існувати у чистому вигляді, тому і в кулінарних рецептах знаходимо поєднання антагоністичних персонажів чи понять, сполучених за

різними критеріями: смак (*Engels und Teufels Lieblingsgarnelen*) – на основі гостро-солодкого соусу, колір (*Frühstückchen für Engel und Teufel*) – поєднання у десерті темної вишні та світлого персика, міцність (*Sanfter Engel – Wilder Teufel, Gefallener Engel*) – міцні алкогольні напої та м'яке морозиво чи бісквіт, структура (*schwarzer Engel*) – легкий вершковий крем (ангел) окутаний важкою шоколадною глазур'ю.

За структурою виокремлені назви поділяємо на чотири види;

1) однослівні назви: *Engelchenlikör, Gütterpudding, Himmelsdessert, Kapuzinerkoch, Klostergeheimnis, Pfarrerrhütchen, Christstollen, Hexenblut, Monsterbacken, Feuerteufel, Vampirella, Höllenaufstrich, Draculalikör, Zombie* – 120 назв, *Вампіро, Ангелики, Русалочка, Монастир, Монах, Парадіс, Небеса, Зомбі* – 10 назв;

2) прикметникове словосполучення: *Blonder Engel, Himmlische Schweinereien, Ertrunkener Kapuziner, Weiße Nonne, Eiskalte Hexe, Blaue Monster, Chinesischer Teufel, Süßer Vampirkuchen, Satanischer Braten* – 92 назви, *Диявольський коктейль, Ангельська насолода, Монастирська хата, Рибний рай, Небесні ласощі, П'яна послушниця, Чортова погода* – 20 назв;

3) речення: *Himmel trifft Hölle, Herr Teufel hat sein Rezept verloren, In der Not frisst der Teufel Fliegen, Hölle trifft auf Himmel, Satan lässt grüßen, Satan trifft den Wolf* – 16 назв;

4) типові для рецептів поєднання іменників та дієприкметників на позначення способу приготування: *Engelchens gefülltes Spritzgebäck, Kirschtortr der Götter, Kloster Krautsuppe, Pfarrers Topfenauflauf, Schweinefilet Diabolo, Mariniertes Teufelsbällchen, Höllisch scharfer Gurkensalat* – 216 назв, *Ангельський бісквіт з полуничним кулі, Кава диявола* – 17 назв.

Висновки. Можемо стверджувати, що сучасна європейська кулінарія не надто обтяжена кулінарними табу, стравам вільно присвоюються назви демонічних істот, а сакральні постаті постають у тілесному втіленні, втрачаючи свою винятковість (*Engelspenis*). Більшість досліджуваних мотиваційних ознак спільні для обох мов, що пояснюється схожим світобаченням німецького та українського народів, сформованим під впливом християнських традицій, які поширювала однакові уявлення про демонічні та божественні істоти у своїх послідовників. Значну різницю в кількісних даних можемо пояснити національними особливостями святкування (Хелловін, різноманіття Різдвяної випічки у німецькій культурі), впливом національних літературних образів на

процес номінування (образ пряничного будиночка з казки братів Грімм). Українські номінативні традиції більш консервативні у використанні як демонологічної лексики, яка й досі сприймається як табуїрована і нерідко замінена евфемізмами, так і сакральної, яка рідко вживається в буденних ситуаціях, щоб не перетнути межу встановленого для неї пієтету.

Підсумовуючи, зазначимо, що міфічно-релігійні компоненти притаманні гастрономам та броматонімам обох мов із різною частотою їх застосування. Якщо говорити про національну маркованість використаних в обидвох мовах лексем, то більшість сакральних та демонологічних образів та явищ збігаються: Engel/ангел, Himmel/небо, Nonne/монашка, Kloster/монастир, Mönch/монах, Diablo/диявол, Hexe/відьма, Teufel/чорт,

Vampir/вампір, Zombie/зомбі; типово українським можемо вважати образ русалки. Виявлені назви переважно сучасні, оскільки суспільство сьогодні дещо по-іншому ставиться до вживання сакральних елементів, не вкладаючи особливого магічного змісту в назви божественних чи демонічних істот. У процесі номінації кулінарних виробів людина фіксує важливі для неї ознаки цих денотатів, зокрема колір, форму, консистенцію запах, смак, походження, але, крім об'єктивних даних, часто використовуються оцінно-асоціативні судження окремого індивіда чи колективної думки певного етносу. Духовні картини світу кожної нації проводять межу між сакральним, яке, з точки зору кулінарних традицій, розуміємо як біле, повітряне, переважно солодке, та демонічним – чорне та червоне, насичене, гостре, важке.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кулінарний сайт рецептів з фото та відео. *Кукорамa – смачні рецепти*: веб-сайт. URL: <https://cookorama.net/uk/> (дата звернення: 3.01.2022).
2. Кулінарні рецепти страв з фото. *shefkuhar.com.ua*: веб-сайт. URL: <https://shefkuhar.com.ua/> (дата звернення: 27.12.2021).
3. Мелех Г. Б., Кійко С. В. Німецько-український кулінарний словник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 288 с.
4. Панасенко Н. И. Народная медицина и удивительный мир растений глазами филолога. Киев : Гене́за, 2005. 232 с.
5. Решетняк О. О. Щодо питання статусу біблійної картини світу в сучасному узусі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острог, 2015. Вип. 59. С. 171–173.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
7. Klammer U. Hildegard von Bingen. Prophetin für unsere Zeit. Innsbruck-Wien : Tyrolia-Verlag, 2021. 232 S.
8. Fleischer W., Helbig G., Lerchner G. Kleine Enzyklopädie. Deutsche Sprache. Frankfurt/M. : Peter Lang, 2001. 845 S.
9. Rezepte, Koch- und Backtipps, Essen und Kochbücher. *HeimGourmet*: Web-Seite. URL: <https://www.heimgourmet.com/> (дата звернення: 24.12.2021).
10. *Rezepte. kochbar.de*: Web-Seite. URL: <https://www.kochbar.de/rezepte/> (дата звернення: 21.01.2022).
11. Ţurcanu R.–C. Wenn Gott und Teufel im Marketing tätig sind: christlich vs. heidnisch, göttlich vs. teuflisch in Nahrungs-, Genuss- und Heilmittelnamen. *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția a VI-a: Sacred and profane in onomastics*. Cluj-Napoca : Agrunaut, 2017. S. 1095–1126.

REFERENCES

1. Kulinaryi sait retseptiv z foto ta video. (2022). Kukorama – smachni retsepty [Cookorama - delicious recipes]. Retrieved from <https://cookorama.net/uk/> [in Ukrainian].
2. Kulinaryi retsepty strav z foto. shefkuhar.com.ua. Retrieved from <https://shefkuhar.com.ua/> [in Ukrainian].
3. Melekh H. B., Kiiiko S. V. Nimetsko-ukrainskyi kulinaryi slovnyk [German-English Cooking Dictionary]. Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Yu. Fedkovycha, 2021. 288 p. [in Ukrainian].
4. Panasenko N. I. Narodnaya meditsina i udivitelnyi mir rasteniy glazami filologa [Traditional medicine and the wonderful world of plants through the eyes of a philologist]. Kyiv: Geneza, 2005. 232 p. [in Russian].
5. Reshetniak O. O. Shchodo pytannia statusu bibliinoi kartyny svitu v suchasnomu uzusi. [In relation to the question of the status of the biblical picture of the world in modern usus]. Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Philological Series. 2015. pp. 171–173. [in Ukrainian].
6. Selivanova O. O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia, 2006. 716 p. [in Ukrainian].
7. Klammer U. Hildegard von Bingen. Prophetin für unsere Zeit. [Hildegard von Bingen. Prophet for our time]. Innsbruck-Wien: Tyrolia-Verlag, 2021. 232 p. [in German].
8. Fliaisher W., Helbig G., Lerchner G. Kleine Enzyklopädie. Deutsche Sprache. [Little encyclopaedia. German language]. Frankfurt/M.: Peter Lang, 2001. 845 p. [in German].
9. Rezepte, Koch- und Backtipps, Essen und Kochbücher. (2021). HeimGourmet [HomeGourmet]. Retrieved from <https://www.heimgourmet.com/> [in German].
10. *Rezepte. kochbar.de*. Retrieved from <https://www.kochbar.de/rezepte/> [in German].
11. Tsurkanu R.–C. Wenn Gott und Teufel im Marketing tätig sind: christlich vs. heidnisch, göttlich vs. teuflisch in Nahrungs-, Genuss- und Heilmittelnamen. [When God and the devil are active in marketing: Christian vs. pagan, divine vs. devilish in food, stimulant and remedy names]. Name and appointment. Acts of the International Conference of Name. Edition IV: Sacred and profane in onomastics. Cluj-Napoca: Agrunaut, 2017. pp. 1095–1126. [in German].